

การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับ การมีส่วนร่วมของสาธารณะ (SLAPP) ในประเทศไทย

SLAPP คืออะไร

การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณะ (Strategic Lawsuit Against Public Participation : SLAPP) คือ การฟ้องคดีที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อระงับหรือขัดขวางการวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อขัดขวางกิจกรรมที่ไม่พึงประสงค์สำหรับผู้ฟ้องคดี

การฟ้องคดี SLAPP มักก่อให้เกิด “ภาวะชะงักงัน” (chilling effect) ต่อการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เสรีภาพในการสมาคม เสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมถึงสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานอื่นๆ ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ที่ประเทศไทยผูกพันภายใต้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

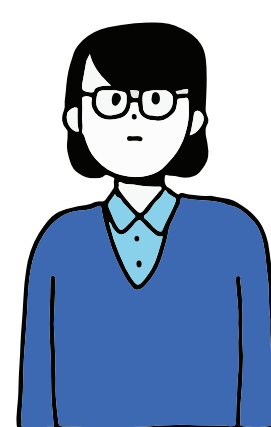
Who? ใครมักตก เป็นเป้า ของการ SLAPP ?

นักปกป้อง
สิทธิมนุษยชน
/ นักกิจกรรม
ทางการเมือง

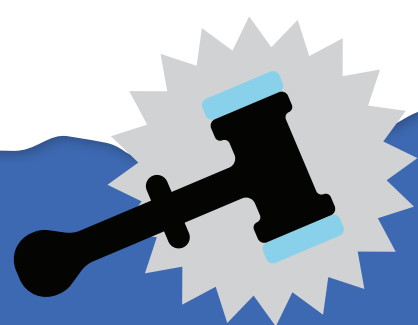
ผู้สื่อข่าว

นักวิชาการ

สมาชิก
สหภาพ
แรงงาน

กฎหมายที่ใช้ในการ SLAPP

ภายใต้กรอบกฎหมายของประเทศไทย มีกฎหมายหลายฉบับที่ถูกนำมาใช้ในการฟ้องคดี SLAPP ได้แก่

- บรรดาความผิดฐานหมิ่นประมาททางอาญา
- ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา
- ความผิดฐานหมิ่นประมาททางแพ่ง
- การละเมิดทางแพ่ง
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
- ข้อหาเกี่ยวกับการกระทำที่เข้าข่ายการยุยงปลุกปั่น
- พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นต้น

ที่ผ่านมา ได้มีการแสดงความกังวลว่าข้อบทกฎหมายข้างต้นหลายข้อบทยังคงไม่สอดคล้องกับพันธกรณีด้านกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เนื่องด้วยข้อบทดังกล่าวมีลักษณะคลุมเครือ รวมถึงกำหนดโทษทางอาญาหรือบทลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วน

กรอบการป้องกัน SLAPP ของประเทศไทยในปัจจุบัน?

มาตรา 161/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

อนุญาตให้ศาลยกฟ้องคดีหากความปรากฏต่อศาลว่าโจทก์ (ในคดีราษฎรเป็นโจทก์) “ฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือโดยบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบจำเลยหรือโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้โดยชอบ

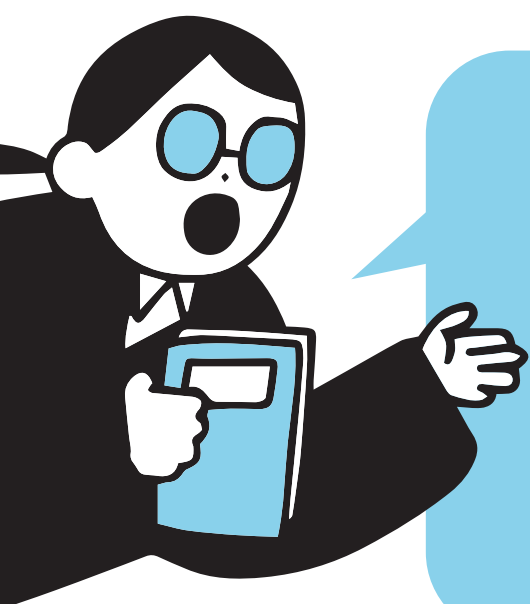
มาตรา 165/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

อนุญาตให้จำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องยื่นหรือแถลงให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายอันสำคัญที่ศาลควรสั่งว่า “คดีไม่มีมูล”

มาตรการดังกล่าวยังคงไม่เพียงพอและประสบปัญหาในการปรับใช้ เนื่องด้วยข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่

- การให้อำนาจแก่ศาลอย่างกว้างขวางในการใช้ดุลพินิจยกฟ้องโดยไม่มีกลไกการคุ้มครองสิทธิของผู้ฟ้องคดีอย่างเหมาะสม
- การขาดแนวทางกำกับการตีความและการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษา โดยเฉพาะถ้อยคำเช่นคำว่า “ไม่สุจริต” ที่ตีความได้กว้างขวาง ส่งผลให้ผู้พิพากษาปฏิเสธที่จะใช้อำนาจดังกล่าวในหลายคดี
- จำกัดเฉพาะคดีที่มีราษฎรเป็นโจทก์เท่านั้น ในขณะที่ในทางปฏิบัติคดี SLAPP เกิดทั้งในคดีแพ่ง และในคดีอาญาที่ฟ้องต่อศาลโดยพนักงานอัยการด้วยเช่นกัน

มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าการฟ้องคดีอาญาจะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ ให้เสนอต่ออัยการสูงสุด และอัยการสูงสุดมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องได้

ในทางทฤษฎี ข้อบกพร่องอาจใช้เพื่อป้องกันคดี SLAPP ได้ แม้ว่ากระบวนการอาจกินระยะเวลานานเนื่องด้วยอำนาจการสั่งไม่ฟ้องอยู่ที่อัยการสูงสุดเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติ มาตรานี้แทบไม่เคยถูกใช้ในคดี SLAPP เลยเท่าที่ได้มีการรวบรวมข้อมูลโดยภาคประชาสังคม อีกทั้งปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงเพื่อประกอบการพิจารณา “ประโยชน์แก่สาธารณชน” ตามที่กำหนดไว้ภายใต้ระเบียบที่เกี่ยวข้องก็ไม่สอดคล้องกับลักษณะของ SLAPP

ข้อเสนอต่อวิธีการจัดการ SLAPP

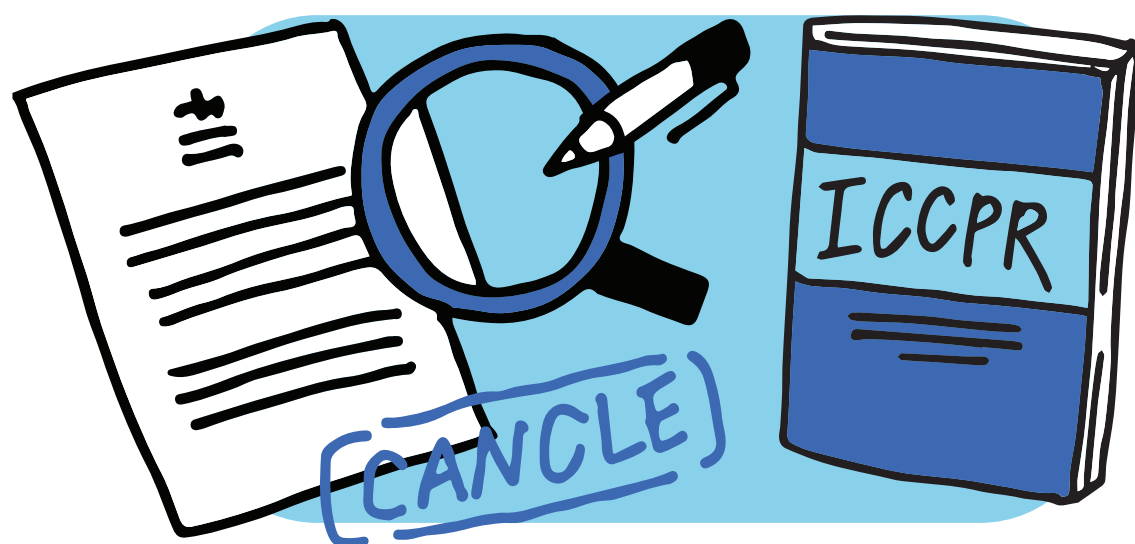
1 ออกกฎหมายและนโยบายเพื่อป้องกันการฟ้องคดี SLAPP

รัฐสภาและรัฐบาลควรออกกฎหมายและนโยบายเพื่อป้องกันการฟ้องคดี SLAPP รวมถึงทำการทบทวนแก้ไขกรอบกฎหมายป้องกันคดี SLAPP ในปัจจุบัน ให้กฎหมายและนโยบายดังกล่าวสามารถคุ้มครองผู้เสียหายจากการถูกฟ้อง SLAPP ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรวมถึงการเปิดช่องให้ศาลสามารถวินิจฉัย เรียก และยกฟ้องคดีที่มีลักษณะเป็น SLAPP ได้โดยเร็วนับตั้งแต่ช่วงแรกของการฟ้องคดี พร้อมทั้งประกันกระบวนการโดยชอบธรรมทั้งแก่ฝ่ายผู้ฟ้องและผู้ถูกฟ้องคดี

2 ปฏิรูปกฎหมายที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฟ้องคดี SLAPP

รัฐสภาและรัฐบาลควรยกเลิกหรือแก้ไขกฎหมายที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฟ้องคดี SLAPP ให้สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานระหว่างประเทศ เช่น กฎหมายที่เปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง มีความคลุมเครือ เอื้อต่อการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกหรือเสรีภาพขั้นพื้นฐานอื่นๆ อย่างไม่เหมาะสม หรือกำหนดโทษทางอาญาอย่างไม่ได้สัดส่วนกับความผิด

3 ส่งเสริมการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก

คู่ความควรสามารถเข้าถึงกระบวนการระงับข้อพิพาทในรูปแบบอื่นนอกเหนือจากการดำเนินคดีแบบดั้งเดิมได้ เช่น กระบวนการทางอนุญาโตตุลาการ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การระงับข้อพิพาททั้งในและนอกศาล โดยกระบวนการทางเลือกดังกล่าวจะต้องดำเนินการผ่านผู้ระงับข้อพิพาทที่มีความเป็นอิสระ โดยประกันหลักสิทธิมนุษยชนของคู่กรณี และรับประกันว่าคู่กรณีจะสามารถเข้าถึงความและเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างเท่าเทียม

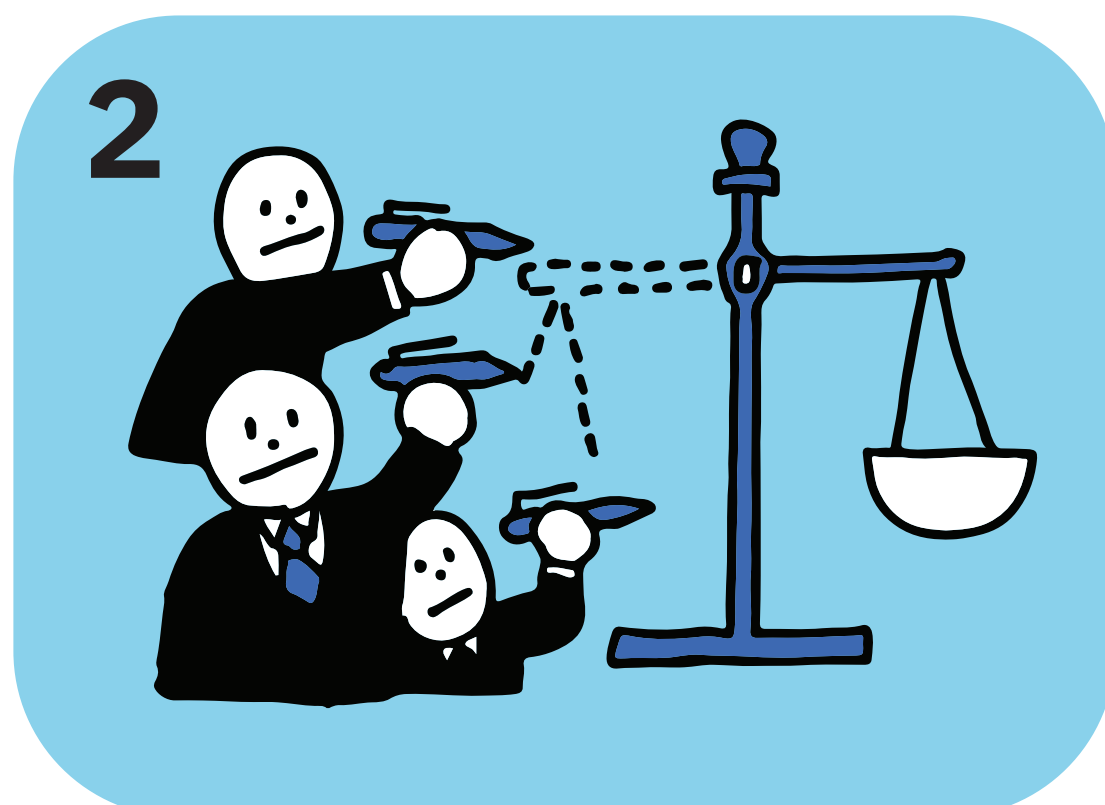
4 สร้างความตระหนักรู้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ

รัฐบาลควรดำเนินการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับ SLAPP ปัญหาจากการฟ้องคดี SLAPP รวมทั้งแนวทางป้องกัน ทั้งแก่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมและประชาชนทั่วไป

ออกกฎหมายและนโยบาย
เพื่อป้องกันการฟ้อง
คดี SLAPP

ปฎิรูปกฎหมายที่ถูกใช้
เป็นเครื่องมือในการฟ้อง
คดี SLAPP

ส่งเสริมการใช้
กระบวนการยุติธรรม
ทางเลือก

สร้างความตระหนักรู้
แก่ภาคส่วนต่าง ๆ

สแกน QR CODE
เพื่อดูข้อมูล
เพิ่มเติม

ภาษา
อังกฤษ

ภาษา
ไทย

